

III.7064.320.2020.AJ

**Pani
Marlena Małağ
Minister Rodziny
i Polityki Społecznej**

e PUAP

Szanowna Pani Minister,

podczas analizy skarg od obywateli dotyczących prowadzenia działań egzekucyjnych z rachunku bankowego, pojawił się zasygnalizowany przez Związek Banków Polskich problem trudności w identyfikacji przez banki świadczeń nie podlegających egzekucji związany z oznaczaniem przez organy wypłacające świadczenia przelewów oraz brakiem informacji o zmianach numerów rachunków, z których wypłacane są te świadczenia.

Problem ten w szczególności dotyczy świadczeń alimentacyjnych, świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczeń rodzinnych, dodatków rodzinnych, pielęgnacyjnych, porodowych, dla sierot zupełnych, zasiłków dla opiekunów, świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń integracyjnych, świadczeń wychowawczych, jednorazowych świadczeń, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin; świadczeń, dodatków i innych kwot przyznanych na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, świadczeń uzupełniających, dodatkowych świadczeń rocznych dla emerytów i rencistów (por. art. 833 § 6-8 Kodeksu postępowania cywilnego, art. 10 § 4-6 ustawa z 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji Dz. U. z 2020 r., poz. 1427 ze zm.; art. 9 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, Dz. U. z 2020 r. poz. 1936 ze zm.; art. 11 ustawy z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów, Dz. U. z 2020 r. poz. 321; art. 11 ustawy z dnia 21 stycznia 2021 r. o kolejnym w 2021 r. dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów, Dz. U. z 2021 r. poz. 432). Chodzi więc o środki, których celem jest zabezpieczenie podstawowych potrzeb osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i wymagających wsparcia ze strony państwa.

Egzekucja wierzytelności z rachunku bankowego odznacza się swoistą specyfiką, polegającą na tym, że środki pieniężne wpływające na rachunek bankowy tracą przymiot źródła swojego pochodzenia ("swoją tożsamość") i stają się wyłącznie środkami zgromadzonymi na rachunku. A zatem nawet w przypadku, gdy są one chronione przed egzekucją na podstawie przepisów szczególnych, z momentem wpływu na rachunek bankowy podlegają egzekucji na zasadach określonych dla egzekucji wierzytelności z rachunku bankowego. Co do zasady wszystkie środki znajdujące się na rachunku oszczędnościowym, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym oraz na rachunku terminowych lokat oszczędnościowych podlegają zajęciu. Od wskazanej zasady przewidziano ustawowe wyjątki. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami w razie prowadzenia egzekucji z rachunku bankowego, bank uwzględnia ograniczenia egzekucji określone w art. 54, art. 54a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 2020 r., poz. 1896 ze zm.) i art. 890 § 1¹ k.p.c. Po pierwsze, ograniczeniu egzekucyjnemu podlega ustanowiona w przepisie art. 54 Prawa bankowego kwota wolna od zajęcia wynosząca 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę, w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym obowiązuje zajęcie. Drugi z wyjątków, to świadczenia wskazane w przepisie art. 54a Prawa bankowego, z których środki trafiające na zajęty rachunek są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego, nie podlegają egzekucji, a co z tym jest związane, dłużnik ma swobodę w ich dysponowaniu. Stosowne wyłączenie znajduje się także w art. 890 § 1¹ k.p.c. W uzasadnieniu do projektu ustawy wprowadzającej ww. omówione regulację wskazano „(...) Takie rozwiązanie stanowić będzie skuteczną ochronę przed realizacją wierzytelności objętych tytułem wykonawczym ze świadczeń zwolnionych spod egzekucji, które znajdowały się na rachunku bankowym w chwili dokonania zajęcia lub wpłynęły na ten rachunek już po dokonaniu zajęcia. Wprowadzenie ww. regulacji uniemożliwi bankowi wykonanie zajęcia komorniczego świadczeń zwolnionych spod egzekucji, ze względu na ich wyłączenie spod tego zajęcia (środki nie będą przekazywane na pokrycie egzekwowanej należności). Zadaniem banku będzie powiadomienie komornika o niemożności przekazania części kwoty znajdującej się na rachunku bankowym ze względu na okoliczność, iż pochodzi ona ze świadczeń niepodlegających zajęciu (...)” (por. uzasadnienie projektu ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw - druk sejmowy VIII. 448). Należy wskazać, że w niektórych przypadkach brak jest korelacji między zwolnieniem przedmiotowym określonego świadczenia z egzekucji, a ich wskazaniem w ww. przepisach (np. dodatek mieszkaniowy oraz energetyczny wymieniony w art. 833 § 8 k.p.c. nie został wymieniony w art. 54a Prawa bankowego czy w art. 890 § 1¹ k.p.c.).

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich konieczne jest funkcjonowanie realnych mechanizmów zabezpieczających świadczenia zwolnione spod egzekucji, nie tylko na

etapie ich wypłaty przez właściwy organ, ale też w przypadku wpłaty świadczeń na rachunek bankowy.

Z przekazanych przez Związek Banków Polskich informacji wynika, każdorazowo, przy wprowadzaniu kolejnego świadczenia zwolnionego spod egzekucji, Związek Banków Polskich we współpracy z Krajową Izbą Rozrachunkową S.A. prowadzi uzgodnienia z podmiotem odpowiedzialnym za wypłaty danego świadczenia w sprawie umieszczenia przez podmioty wypłacające odpowiedniego „słowa kodowego” w tytule przelewu, co ułatwia identyfikację świadczenia (por. np. pismo Związku Banków Polskich z dnia 8 lipca 2020 r. skierowane do Pani Minister). Ponadto, w celu identyfikacji tych środków, pozyskiwane są również od organów wypłacających świadczenia numery rachunków bankowych, z których realizowane przelewy tych środków. Stosowne komunikaty w tym zakresie zostają wysłane do banków. Systemy bankowe obsługujące egzekucję zostają wówczas niezwłocznie odpowiednio dostosowane, tak aby automatycznie nie dochodziło do zajęć tych środków. W ocenie ZBP błędy w zakresie środków, które podlegają automatycznemu zwolnieniu spod egzekucji sądowej i administracyjnej, mogą wynikać, z braku stosowania przez organy wypłacające świadczenia uprzednio uzgodnionych z sektorem bankowym słów kodowych, tj. np.: „R.500+” - w przypadku świadczenia wychowawczego; „PDS” - w przypadku świadczenia dobry start; „R.500+ PDS” - w przypadku jednego wspólnego przelewu ww. świadczeń. Jak wskazuje ZBP część organów wypłacających świadczenia zaprzestało stosowania uzgodnionych fraz, które pozwalają na identyfikację odpowiednich świadczeń. Ponadto, przypadki błędnej identyfikacji świadczeń spowodowane są zmianami numerów rachunków nadawców przez instytucje wypłacające te środki z jednoczesnym brakiem informowania banków o takiej zmianie.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U z 2020 r. poz. 627 ze zm.) uprzejmie proszę Panią Minister o przekazanie informacji o aktualnym stanie czynionych uzgodnień i ich realizacji w zakresie: oznaczania przelewów stanowiących wypłatę świadczeń niepodlegających egzekucji odpowiednimi słowami kodowymi oraz możliwości bieżącego przekazywania informacji o zmianach numerów rachunków, z których wypłacane są te świadczenia.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/